

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА
МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ
БУХОРО ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ**

**МАКТАБГАЧА ТАЪЛИМДА КОМПЕТЕНЦИЯВИЙ
ЁНДАШУВЛАР : ИСТИҚБОЛЛАР, МУАММОЛАР
ВА ЕЧИМЛАР**

(Республика масофавий илмий-амалий анжумани)

БУХОРО, 2020 йил, 3-ноябрь

“Мақтабгача таълимда компетенциявий ёндашувлар: истиқболлар, муаммолар ва ечимлар” мавзусидаги Республика илмий-амалий анжумани илмий моқола ва тезислар тўплами (2020-йил, 3-ноябрь).

Бухоро: 2020 йил.

Бош муҳаррир:

Педагогика фанлари номзоди, доцент Г.А.Камилова

Тақризчилар:

Авезов С.С. – ф.ф.н, доц.

Тўхсанов Қ.Р. – ф.ф.н, доц.

Тўпловчи ва нашрга тайёрловчи:

М.Б.Шарипова – Мақтабгача таълим кафедраси ўқитувчиси

Н.Н.Ҳамроева - Мақтабгача таълим кафедраси ўқитувчиси

Ушбу Республика масофавий илмий-амалий анжуманининг илмий мақола ва тезислари тўпламида Ўзбекистон Республикасининг “Мақтабгача таълим ва тарбия тўғрисида”ги Қонуни, “Ўзбекистон Республикасида илк ва мақтабгача ёшдаги болалар ривожланишига қўйиладиган Давлат талаблари”, “Илк қадам” Давлат ўқув дастури, шунингдек, мақтабгача таълим тизимини ривожлантириш борасидаги ислохотларда белгиланган, соҳада амалга оширилаётган ишларни таҳлил қилиш ва бу борадаги тақлифларни ишлаб чиқиш бўйича илмий, амалий ва услубий тавсиялар ишлаб чиқилган.

Мазкур тўпламга киритилган мақолалар ва тезисларнинг мазмуни, статистик маълумотлар ҳамда билдирилган фикр ва мулоҳазаларга муаллифларнинг ўзлари масъулдирлар.

Бухоро - 2020 йил, 3-ноябрь

Г.А. Камилова	Мактабгача таълим-жамият тараққиётининг пойдевори	36
Н.О.Сафарова	Мактабгача ёшдаги болаларни мусиқа воситасида маънавий-ахлоқий тарбиялаш педагогик муаммо сифатида	41
З.Б.Жалилов, С.Рахмонова, Н.Азимова.	Мактабгача таълимда жисмоний тарбияни шакллантириш методлари	44
Н.Н.Хамроева	Атроф-олам билан таништириш машғулотларида мактабгача ёшдаги болаларда оилага нисбатан муносабатни тарбиялаш	49
М.Б.Шарипова, С.З. Жалолова	Мактабгача таълим тизимида миллий эпик дostonларимизни ўргатиш орқали ёш авлоднинг руҳий ва маънавий дунёсини бойитиш	52
Д.Эшова, Ш. Ибрагимова	Мактабгача ёшдаги болаларнинг ижодий қобилиятларини ўйин орқали ривожлантириш	56
Г.Эргашова, М.Шавкатова	Мактабгача та'лим соҳасида педагоглар касбий компетентлиги ва болаларни мактаб та'лимига тайyorlash.	60
Д.Мирзаева, В.Нуриддинова, Н.Турсунова	Особенности становления и развития педагогов дошкольного образования в современных условиях	64
Г.Курбонова	Мактабгача ёшдаги болаларни ҳар томонлама тарбиялашда замонавий ёндашувлар	68
Г.Атаева	Стратегии обучения : современные подходы к детям младшего возраста	73
Ш.Ҳайдарова	Мактабгача ёшдаги болаларни катталар меҳнати билан танширишда халқаро тажрибадан фойдаланиш	77
М.Сатторов, С.Тураев	Таълим тизимида инновацион ёндашув.	80

3. Abdurahmonova. D. A “Maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalarni axloqiy ruhda tarbiyalashda xalq ertaklaridan foydalanish” Ped. fanl.nom. diss – T, 1998
4. Ahmedova. Q, Yudina. T “Bolangiz maktabga tayyormi? “ – T, 2000
5. Barbara Keller. ” O’zbek oilasiga havasim keladi? ” ”Ma’rifat” , 1998
- 6.Камилова Г.А,Курбанова Г.Р, Джаббарова С.З. Особенности формирования педагогических навыков у воспитателей дошкольно-образовательных учреждений.// АКАДЕМИ.Научно-методический журнал,2020 №5 (56).С.25-27.

МАКТАБГАЧА ТА’ЛИМ ТИЗИМИДА МИЛЛИЙ ЭПИК ДОСТОНЛАРИМИЗНИ О’РГАТИШ ОРҚАЛИ YOSH AVLODNING RUHIY VA MA’NAVIY DUNYOSINI BOYITISH

*Maktabgacha ta’lim kafedrasida o’qituvchisi M.B.Sharipova,
14-5MT-20 guruh talabasi S.Z.Jalolova.*

Аннотация: *Maqolada maktabgacha ta’lim tizimida milliy epik dostonlarimizni o’rgatish orqali yosh avlodning ruhiy va ma’naviy dunyosini boyitish masalasi bayon etilgan.*

Аннотация: *В статье рассматривается проблема обогащения духовного и духовного мира подрастающего поколения путем преподавания нашего национального эпоса в системе дошкольного образования.*

Annotation: *The article addresses the issue of enriching the spiritual and spiritual world of the younger generation by teaching our national epic epics in the preschool education system.*

Kalit so’zlar: *xalq og’zaki ijodi, folklor, ma’naviy, tarbiyashunos, hikmat, donolik, aql-zakovat, oqilona, yozma adabiyot, maqol, naql, otalar so’zi, donolar so’zi.*

Ключевые слова: *устное народное творчество, фольклор, духовный, воспитатель, мудрость, ум, сообразительность, разумный, литература, пословица, афоризм, слово отцов, слово мудрецов.*

Keywords: *folklore, folklore, wise, spiritual, tutor, orally, wisdom, mind, ingenuity, reasonably, literature, proverb, aphorism, words of fathers, words of wise men.*

Mamlakatimizda xalqimizning yuksak badiiy ijodiyoti asosida yaratilgan nomoddiy madaniy meros durdonalarini asrab-avaylash, xalq ogʻzaki ijodining qadimiy anʼanalarini tiklash va milliy qadriyatlarni izchil rivojlantirish, ijodiy uyushmalar hamkorligida baxshi va dostonchilar ijodining eng yaxshi namunalarini targʻib qilish borasida keng koʻlamli ishlar amalga oshirildi. Bu borada Oʻzbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori(304-26.04.2018) “Baxshichilik va dostonchilik sanʼatini yanada rivojlantirish hamda takomillashtirish chora-tadbirlari toʻgʻrisida”gi hujjat xalq dostonlarining oʻzbek madaniyati va sanʼatidagi oʻrni hamda ahamiyatini yanada oshirish, shuningdek, oʻquv-uslubiy adabiyotlar yaratish, baxshichilik va dostonchilik sanʼatini ommaviy axborot vositalari, internet tarmogʻi orqali mamlakatimizda hamda chet ellarda targʻib etish, ustoz baxshilar va dostonchilar, soha olimlari va mutaxassislari, iqtidorli yosh baxshilar hamda doston ijrochilari faoliyatini moddiy va maʼnaviy jihatdan qoʻllab-quvvatlash, yosh avlodni mardlik, halollik, milliy va umuminsoniy qadriyatlar, ona yurtga va ajdodlar merosiga yuksak sadoqat ruhida tarbiyalash koʻzda tutilgan.

Oʻzbek folklorshunosligi, matnshunoslik, etnografiya yoʻnalishida taʼlimning insonparvar, demokratik tamoyillari negizida shaxs maʼnaviyatini erkinlashtirish hamda uning ustivor yoʻnalishlarini amalga tatbiq etishga oid nazariy yondashuvlar; Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2016 yil 13 maydagi «Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat oʻzbek tili va adabiyoti universitetini tashkil etish toʻgʻrisida»gi PF-4794-son Farmoni, 2017 yil 17 fevraldagi PQ-2728-son «Markazlar akademiyasi faoliyati, ilmiy tadqiqot ishlarini tashkil etish, boshqarish va moliyalashtirishni yanada takomillashtirish chora-tadbirlari toʻgʻrisida»gi, 2017 yil 24 maydagi «PQ-2995-son «Qadimiy yozma manbalarni saqlash, tadqiq va targʻib qilish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari toʻgʻrisida»gi, 2017 yil 9 sentyabrdagi PQ-3261-son «Maktabgacha taʼlim tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari toʻgʻrisida»gi, 2017 yil 13 sentyabrdagi PQ-3271-son «Kitob mahsulotlarini nashr etish va

tarqatish tizimini rivojlantirish, kitob mutolaasi va kitobxonlik madaniyatini oshirish hamda targ'ib qilish bo'yicha kompleks chora-tadbirlar dasturi to'g'risida»gi qarorlari, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2010 yil 7 oktyabrdagi «2010–2020 yillarda nomoddiy madaniy meros ob'ektlarini muhofaza qilish, asrash, targ'ib qilish va ulardan foydalanish davlat dasturini tasdiqlash to'g'risida» 222-son qarori, 2018 yil 24 apreldagi 304-son «Baxshichilik va dostonchilik san'atini yanada rivojlantirish hamda takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi qarori, shuningdek mazkur faoliyatga tegishli boshqa me'yoriy-huquqiy hujjatlarda belgilangan vazifalarni amalga oshirishda xizmat qiladi.

Yurtimizda olib borilayotgan islohotlar natijasida Maktabagcha ta'lim mazmuni tubdan o'zgardi. Milliy va ma'naviy qadriyatlar asosida yangi dasturlar, mashg'ulotliklar, o'quv metodik tavsiyalar, ilmiy-metodik qo'llanmalar yaratildi. Xalq ma'naviy dunyosi uning bebaho asarlariga bog'liq. Ertangi yurt egalarining ma'naviyati yuksak, kelajagi porloq bo'lishi, xalqimiz tomonidan yaratilgan xalq dostonlari, o'lmas o'zbek qadriyat va an'alariga tayanishi shubhasiz. Milliy epik dostonlarimiz asrlar mobaynida xalqimizga juda katta ruhiy va ma'naviy quvvat berib kelayotir. Shuning uchun ular ma'naviy qadriyatlarimizning alohida tarkibiy qismi sanalanadi. Xalq dostonlari nafaqat og'zaki ijod bilan bog'liq badiiy an'alarimizni, balki milliy maishiy an'alarimizni, betakror va go'zal urf-odatlarimizni avloddan-avlodga yetkazishda alohida e'tiborga loyiqdir. Shu sabab ularni o'rganish milliy an'alarimiz tarixini, olis madaniyatimiz kuch-qudratini chuqur idrok etishga katta yordam beradi. Eng muhimi, xalq dostonlari milliy an'alarimizni yoshlar ongiga chuqur singdirish, har tomonlama yetuk barkamol avlodni tarbiyalab voyaga yetkazishda muhim rol o'ynaydi. «Alpomish» dunyo estetik tafakkuri tarixida kamdan-kam uchraydigan favqulodda va noyob badiiy hodisalardan biridir. Uning favqulodda va noyobligi shundaki, qadimiyatda yaratilgan bu ulkan epos baxshilar tomonidan asrlar davomida kuylanib, jonli epik an'analarda og'zaki ravishda bizgacha yetib keldi. Shuning uchun ham u bugungi kunda qadimiyatning buyuk bir ehsoni, o'zi yaratilgan davrning umumiy dunyoqarashi, ayni paytda jonli an'anaviy ijod va ijro sharoitlarida xalq ommasi ruhining ob'ektiv holatini davrlararo ifodalab, mazmun va shakl jihatidan goh kengayib, goh torayib, ko'plab variantlarda va xilma xil ko'rinishlarda ajdodlardan

avlodlarga yetib kelgan adabiy yodgorlik, xalq milliy tarixidagi qahramonlik voqealarining afsonalar qobig'iga o'ralgan o'ziga xos badiiy ifodasi, buyuk epos sifatida baholanadi. «Alpomish» dostoni bundan ming yil oldin turkiy xalqlarning qadim dostonchilik an'analari asosida xalq og'zaki ijodi namunasi sifatida yaxlit doston shaklini olgan bo'lsada, aslida "Alpomish" dostonining eng qadim qatlamlari miloddan avvalgi yuz yilliklarda yurtimizda kechgan jarayonlarning badiiy talqinini o'zida aks ettirgan. Qo'ng'iroq qabilasining turli hududlarga siljishi va ularning yangidan shakllanayotgan xalqlar tarkibiga kira borishi natijasida doston boshqa urug' va elatlarga ham o'tib, ularning epik an'analari asosida qayta ishlana borib, juda keng tarqaldi va nihoyat, uning yaratilishida ota-bobolari ishtirok etgan har bir xalqning o'z eposiga aylandi.

“Alpomish dostonining badiiyatini, asosiy an'anaviy epik motivlarini, unda epos va marosim munosabatini ilmiy tadqiq qilishda H.T.Zarifov, M.Afzalov, T.Mirzaev, M.Murodov, B.Sarimsoqov, S.Ro'zimboev, M.Jo'raev, A.Musaqulov, I.Yormatov, M.Yoqubbekova, S.Yo'ldosheva, S.Mirzaeva, Sh.Turdimov, J.Eshonqulov, D.O'raeva kabi folklorshunos olimlarning asarlari asosiy ilmiy-nazariy manba vazifasini o'tadi.

Jahon folklorshunosligi dostonlari yuzasidan tadqiqot olib borayotgan dunyodagi yirik ilmiy markazlarda ta'limning ilk negizi bo'lmish maktabgacha ta'lim tizimida xalqning boy manbaasi ma'naviy ehtiyoj sifatida xalq dostonlarini o'rgatish axloqiy va ta'limiy tarbiyaning asosi hisoblanadi.

Maktabgacha ta'lim tizimida bolalar adabiyoti, pedagogika, bolalar nutqini o'stirish, bolalarni sahnalashtirish va ijodiy faoliyatga o'rgatish sohalari bo'yicha ko'rsatilgan yo'nalishlarda tarbiyalanuvchilarning umummadaniy va axloqiy ko'nikmalari, savodxonlik malakalarini shakllantirish bilan birga bolaning mantiqiy tafakkur qila olish salohiyatini, aqliy rivojlanishini, dunyoqarashini, kommunikativ savodxonligini oshirishga, jismonan sog'lom bo'lishga, moddiy borliq go'zalliklarini his etishga, go'zallik va nafosatdan zavqlana olishga, milliy urf - odatlarni iziga singdirishga va ardoqlashga, ularga rioya qilishga alohida ahamiyat berilgan.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Каримов И.А. "Алпомиш" достонининг 1000 йиллигига бағишланган тантанали маросимда сўзланган нутқ. – 1999 йил 6 ноябрь.
2. Алпомиш. Достон. Ўзбек халқ қаҳрамонлик эпоси / Айтувчи Фозил Йўлдош ўғли. Нашрга тайёрловчилар Ҳ.Зарифов ва Т.Мирзаев. – Т.: Шарқ, 1998. – 400 б.
3. Жўраев М. Ўзбек мавсумий маросим фольклори. – Т.: Фан, 2008.–290 б.
4. Жўраев М. Фольклоршунослик асослари.: Ўқув кўлланма. – Т.: Фан, 2009. – 192 б.
5. Ўраева Д. Яхшиларга ёндашиб // Охунжон Сафаров. Ижодий портрет. – Т.: Муҳаррир, 210. – Б.75-78.
6. Камилова Г.А, Курбанова Г.Р, Джаббарова С.З. Асобенности формирования педагогических навыков у воспитателей дошкольно-образовательных учреждений.// АКАДЕМИ.Научно-методический журнал,2020 №5
6. (56).С.25-27.

МАКТАБГАЧА YOSHDAGI BOLALARNING IJODIY QOBILIYATLARINI O'YIN ORQALI RIVOJLANTIRISH

Maktabgacha ta'lim kafedراسи o'qituvchisi D.Sh.Eshova,

Maktabgacha ta'lim yo'nalishi 4-bosqich talabasi Sh.H.Ibragimova

Annotatsiya: ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarning adabiy, badiiy va musiqiy qobiliyatlarini rivojlantirishga turli o'yinlar orqali ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirishning pedagogik usullari haqida fikr boradi.

Kalit so'zlar : ijodiy qobiliyat, tasviriy faoliyat, badiiy-estetik rivojlantirish, manipulyatsiya ,musiqiy qobiliyat, harakatli o'yinlar, syujetli-rolli o'yinlar.

Аннотация: в этой статье обсуждаются педагогические способы развития творческих способностей детей дошкольного возраста с помощью различных игр для развития литературных, художественных и музыкальных способностей дошкольников.